

SANLI TEXNOLOGIYALASTIRIW HÁM KIBERQÁWIPSIZLIK QARAMA – QARSILIQLARÍ

Eshmuratov Rustambek Seydullaevich

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı, magistrantı

E-mail: rustambekeshmuratov@gmail.com

ANNOTACIYA

Maqalada sanlı texnologiyalardıń qásiyetleri hám islep shıǵarıwdı basqarıwda jańa kiberfizik sistemalarınan paydalanıw múmkinshiliklerin anıqlaw máseleleri kórip shıǵıladı. Tiyisli informaciya qawipsizligin basqarıw sistemaların transformaciyalaw, jańa sanlı óndiriske bolǵan qáwiptiń aldın alıw hám olarǵa tásir etiw kanalların sırtqı qáwip túrine qaray operativ qıdırıw ilájların ótkeriw máseleleri qaraladı.

Tayanış so‘zler: Sanlı transformaciya, elektron húkimet, sanlı shegara, mámleket basqarıwdı modernizaciyalaw.

АННОТАЦИЯ

В статье обсуждались особенности цифровых технологий, обсуждались конкретные вопросы возможностей использования новых киберфизических систем в управлении. Рассмотрены проблемы трансформации актуальных систем управления информационной безопасностью, перевода оперативно-розыскных решений в зависимости от характера каналов, влияющих на современную цифровую индустрию.

Ключевые слова: Цифровая трансформация, электронное правительство, цифровая граница, государственная модернизация.

DIGITAL TECHNOLOGIES AND CYBER SECURITY PROSPECTS – CONSISTENCES

ABSTRACT

The article discusses the specific issues of the possibilities of using new cyberphysical systems in managing the properties of digital technologies. The problems of transformation of appropriate information security management systems, implementation of operational search solutions depending on the type of risk of the channels influencing the new digital industry are discussed.

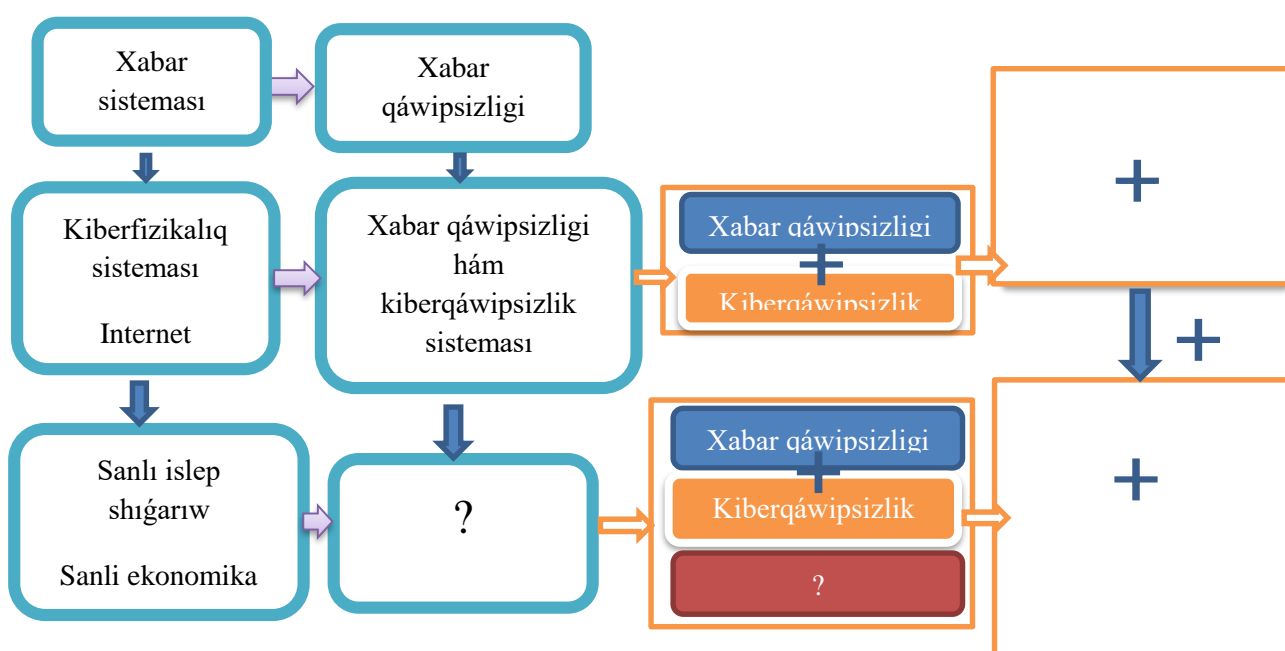
Key words: Digital transformation, electronic government, digital border, state-managed modernization.

Kiberqáwipsizlik - bul principieler kompleksi hám informaciya processleri qawipsizligin táminlew quralları, qawipsizlikti basqarıwǵa hám kiberqáwiplerdi ámelge asırıwǵa aktiv qarsı turıw ushın paydalanılatuǵın texnologiya bolıp tabıladı. Házirgi waqıtta, sanlı texnologiyalastırıw tarawı xızmetkerleri, social injenerlik hújimlerine qarsı birinshi qorgaw sızıǵı esaplanadı. Sońǵı on jıl ishinde sanlı texnologiyalastırıw tek ǵana ámeliy intizamnan kommerciyalıq rawajlanıwınıń tiykarǵı baǵdarına aylandı, biraqta kópshilik rawajlangan hámde rawajlanıp atırǵan mámleketler milliy ekonomikalıq strategiyalarında birinshi sanlı texnologiya ústin turatuǵın baǵdarǵa aylandı.

Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń “Kiberqáwipsizlikti táminlewdiń tiykarǵı prinsipleri» hám «Kiberqáwipsizlik tarawın mámleket tárepinen tártipke salıw, Kiberqáwipsizlik haqqında 2022 - jıl 25 - fevral» da qararları qabıl etildi. Nızamshılıq talapların anıq orınlawdan hám olarǵa ámel etiwden hár qanday jaǵdayda shetke shıǵıw, bunıń sebepleri qanday bolıwınan qaramastan, nızamlılıqtıń buzılıwı bolıp tabıladı hám ol belgilengen juwapkershilikke sebep boladı. Bul hújjetlerde mámleketimizde bunnan bılay da sanlı texnologiyalastırıwdı táminlew barısındaǵı huqıq hám majburiyatların belgilep berilgen.[1]

Sanlı texnologiyalastırıw joybarları átirapında marketing kópligi hám insaniyat jámiyetiniń búginide, keleshegide, iskerliginiń barlıq dárejelerinde joqarı texnologiyalardan paydalanıw menen bekkem baylanısıwı hám global wazıypalardı ámelge asırıwdan ibarat.

Sanlı texnologiyalardıń qarama - qarsılıqları sanlı transformaciyalawdı sanlı texnologiyalardan paydalanıp jańa turaqlı biznes processlerin jaratıw ushın qurallardı qosıw processini retinde belgilep beredi. (1-súwret)

1-súwret. Qawipsizlik túsiniginiń transformaciyası

Ayrıımashılıq tárepi sonnda, kompaniyalar jańa sanlı platformalar hám processlerdi jaratıw, qollap - quwatlaw hám ózgeriwge investiciyalardı turaqlı túrde kóbeytiwge májbúr boladı. Bunnan tisqari, kárxanalar básikege shıdamlılıqtı saqlap qalıw ushın tez ósiw ushın texnologiyalıq hám ekonomikalıq ózgerislerge tez iykemlesiwge májbúr boladı.

Sanlı transformaciya biznestiń tek texnologiyalıq bólegine tásir etedi, dep oylaw qáte bolar edi. Ózgerisler kólemi jańa mentalitetti rawajlandırıw hám korporativ mádeniyattı qáliplestiriwdi, maslasıwshı strukturanı basqarıwdıń barlıq dárejelerindegi kúshti qollap - quwatlawdı talap etedi. Mekemelerde sanlı texnologiyaǵa qarjı kirgiziwge háreket etedi. Bunday jaǵdayda, biznes modeli emes, bálkim texnikalar ózgeredi. Tiykarınan, transformacijalaw ornına jumıs iskerligi avtomatlastırılıp barılmaqta. Bul baslamadan alınǵan dáramatqa salıstırǵanda az, biraq ol básekege shıdamlılıqtı saqlap qaladı hám tiykarǵı processlerdi jaqsılaw imkanıyatın beredi. Uzaq múddetli ekonomikalıq nátiyjege erisiw ushın tek sanlı texnologiyaǵa tolıq ótiw múmkin ekenligin túsiniwmiz kerek. [2]

Biznes penen dialog: Kompaniyanıń basqarıwı kózqarasınan eń zárúrli máselelerden biri bul kiberqáwipsizlik tarawındaǵı texnologiyalıq táreplerin hám terminologiyanı túsiniw kerek, sebebi bul informaciya qawipsizlik xızmetleriniń házirgi jaǵdayı, sonıń menen birge, texnologiyalıq ózgerislerdi sinxronlastırıw ushın zárúrli bolǵan biznes tárepinen maqsetlerdi belgilew bolıp esaplanadı. Usınıń menen birge, "qaǵaz" qawipsizlik dep atalıp, úlken kólemdegi maǵlıwmatlardı, birinshi náwbette, jeke maǵlıwmatlardı toplaw hám qayta islew jánede tártipke salıw zárúrliǵin keltirip shıǵardı.[3]

Sol sebepli mámleketimizde bilimlendiriw tarawında, bizneste, islep shıǵarıwda bolsın kiberqáwipsizlik máselelerine bolǵan itibardı kúshiytiw kerek hám informaciya qawipsizligin saqlap qalıw ushın úlken resurslardı sarplawımız kerek. Sonlıqtan informaciya qawipsizligi xızmetleriniń roli turaqlı asıp barmaqta. Informasiya qawipsizligin baqlaw funkciyasın qayta kórip shıǵıwdı hám soǵan uyqas avtomat túrde ózgeris tezligine unamsız táhiri, sanlı texnologiyalastırıwǵa bolǵan qarama - qarsılıqtı kiberqáwipsizlik belgilep beredi. Bir tárepten, informaciya qawipsizligi ózgerislerdi jedellestiriw hám maslasıwshılıqtı talap etetuǵın biznes basımı astında, ekinshi tárepten, júdá qattı shegaralardı ornatatuǵın hám processlerdi qosımsha óz ishine alǵan tártipke salıwshı talaplar basımı astında qaladı.

Paydalanilgan ádebiyatlar

1. O‘zbekiston Respublikasining qonuni Kiberxavfsizlik to‘g‘risida Qonunchilik palatasi tomonidan 2022 - yil 25 - fevralda qabul qilingan. <https://lex.uz/uz/docs/-5960604>
2. Кибербезопасность цифровой индустрии. Теория и практика функциональной устойчивости к кибератакам Под редакцией профессора РАН, доктора технических наук Д.П. Зегжды Зегжда Д.П., Александрова Е.Б., Калинин М.О. 160 - 167 стр. 2020 г.
3. Варганова Е. Л. Индустрия российских медиа: цифровое будущее Е. Л. Варганова, А. В. Вырковский, С. С. Смирнов и др. – М. : МедиаМир, 2017. – 160 с.